

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

МИРЯНА ПЕТРОВА срещу БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 57148/08)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

21 юли 2016 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

21/10/2016

Това решение е окончателно при условията на чл. 44, ал. 2 от Конвенцията. Може да бъде предмет на редакционни промени.

По делото Миряна Петрова срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ в състав:

Ангелика Нусбергер (Angelika Nußberger), *председател*,
Кханлар Хаджиев (Khanlar Hajiyeu),
Ерик Мьозе (Erik Møse),
Фарис Вехабович (Faris Vehabović),
Йонко Грозев (Yonko Grozev),
Карло Ранцони (Carlo Ranzoni),
Мартинш Митс (Mārtiņš Mīts), *съдии*,

и Клаудия Вестердик (Claudia Westerdiek), *секретар на отделението*,

След закрито заседание, проведено на 28 юни 2016 г.,

Постановява следното решение, прието на същата дата:

ПРОЦЕДУРА

1. Делото е образувано по жалба (№ 57148/08) срещу Република България, подадена в Съда на основание чл. 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи ("Конвенцията") от българска гражданка, г-жа Миряна Георгиева Петрова ("жалбоподателката"), на 31 октомври 2008 г.

2. Жалбоподателката се представлява от г-жа С. Стефанова и г-н М. Екимджиев, адвокати, практикуващи в Пловдив. Българското правителство („Правителството“) се представлява от правителствения агент г-жа И. Станчева-Чинова, от Министерство на правосъдието.

3. Жалбоподателката твърди по-конкретно, че не е могла ефективно да оспори отказа за предоставяне на разрешение за достъп до класифицирана информация, въз основа на който трудовият ѝ договор с Национална служба „Сигурност“ е прекратен. Този отказ е представлявал отричане на правото ѝ на достъп до съд.

4. На 7 септември 2015 г. Правителството е уведомено за жалбата относно липса на достъп до съд по чл. 6, а останалата част от жалбата е обявена за недопустима съгласно правило. 54 § 3 от Правилника на Съда.

ФАКТИТЕ**I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО**

5. Жалбоподателката е родена през 1950 г. и живее в София.

6. Жалбоподателката е работила в Националната служба за сигурност като системен оператор от 1981 г. Тя твърди, че с оглед на естеството на задълженията ѝ, е имала разрешение за достъп до класифицирана информация, представляваща държавна тайна. Съгласно длъжностната характеристика на жалбоподателката, притежанието на такова разрешение за достъп е предпоставка да заема длъжността.

7. На 30 април 2002 г. Законът за защита на класифицираната информация (по-нататък “Закон”) е обнародван в Държавен вестник. Съгласно Закона за защита на класифицираната информация, разрешенията, предоставящи достъп до класифицирана информация, които са издадени по реда на действащите нормативни актове преди влизането в сила на закона, запазват действието си до замяната им с допуск, позволяващ достъп до класифицирана информация. Ръководителите на организационните единици, в които работят лица с допуск и чиито длъжности изискват те да имат достъп до класифицирана информация, са длъжни да поискат издаване на разрешения за достъп в съответствие с изискванията на закона. Неспазването на това задължение води до прекратяване действието на вече издадените допуски.

8. На 3 юни 2003 г., в съответствие с това задължение, директорът на Национална служба „Сигурност“ издава решение, с което отказва на жалбоподателката разрешение за достъп до класифицирана информация. Жалбоподателката твърди, че това решение се основава на психологически тест. Решението не съдържа никакви мотиви по отношение на отказа с изключение на позоваване на чл. 57 от Закона за защита на класифицираната информация.

9. Жалбоподателката подава жалба срещу отказа до Държавната комисия по сигурността на информацията. Последната с решение от 5 февруари 2004 г. потвърждава отказа. Това решение е окончателно и не подлежи на съдебен контрол.

10. На 27 април 2004 г. директорът на Национална служба „Сигурност“ разпорежда жалбоподателката да бъде освободена от длъжност. Причината да бъде прекратено трудовото правоотношение с нея е отказът да ѝ се предостави разрешение за достъп, чието притежание е необходимо условие за това тя да може да изпълнява задълженията си.

11. Жалбоподателката оспорва освобождаването си от длъжност в триинстанционно производство. Тя оспорва обективността и законосъобразността на процедурата по освобождаване от длъжност, като твърди, че е изпълнила всички условия за издаване на разрешение за достъп и че е била освободена поради негативните лични отношения между нея и прекия ѝ ръководител. Според жалбоподателката разрешението вероятно ѝ е отказано, тъй като тя е страдала от

депресивна невроза през 1995 г., състояние, което според нея вече не е актуално. Искането на жалбоподателката да бъде назначена психиатрична експертиза е отхвърлено от Софийски районен съд.

12. С решение от 11 май 2005 г. Софийски районен съд отхвърля оплакванията на жалбоподателката, обосновавайки се, че отказът на директора на Националната служба за сигурност да предостави разрешение за достъп на жалбоподателката е окончателен и валиден административен акт и той прави освобождаването на жалбоподателката неизбежно, защото тя вече не е в състояние да изпълнява задълженията си. Съдът допълва, че отказът не подлежи на съдебен контрол; следователно съдът не е компетентен да разгледа в рамките на процедурата по освобождаване от длъжност каквито и да било материални или процедурни въпроси, свързани с неговата законосъобразност.

13. При обжалването Софийски градски съд с определение от 6 април 2006 г. потвърждава решението на предходната съдебна инстанция, като подкрепя мотивите ѝ.

14. На 19 юни 2008 г. Върховният касационен съд потвърждава тези решения.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

A. Конституцията от 1991 г.

15. Чл. 120 от Конституцията гласи:

“1. Съдилищата осъществяват контрол за законност на актове и действия на административните органи.

2. Гражданите и юридическите лица могат да обжалват всички административни актове, които ги засягат, освен изрично посочените със закон.”

Б. Закон за защита на класифицираната информация от 2002 г.

16. Чл. 40, ал. 1 от този Закон гласи, че разрешение за достъп до класифицирана информация, извън случаите по чл. 39 (отнасящ се до достъп до класифицирана информация във връзка с изпълнение на ограничен набор от служебни задължения на най-високо ниво на държавната власт), се издава единствено на лице, което отговаря на следните изисквания: а) притежава българско гражданство; б) е пълнолетно; в) има завършено средно образование; г) не е осъждано за умишлено престъпление от общ характер, независимо от реабилитацията; д) срещу лицето няма образувано досъдебно или съдебно производство за умишлено престъпление от общ характер; е) е

надеждно от гледна точка на сигурността; ж) не страда от психически заболявания (удостоверени по съответния ред); и з) е определено като надеждно за опазване на тайна.

17. Чл. 57, ал. 1 гласи, че се отказва издаването на разрешение за достъп до класифицирана информация, когато в хода на проучването се установи, че проучваното лице не отговаря на някое от изискванията по чл. 40 § 1. Съгласно чл. 11 и чл. 49 проучванията за надеждност на служители на националните служби за сигурност се извършват от същите тези национални служби за сигурност, които са компетентни и да предоставят или откажат разрешение за достъп.

18. Съгласно чл. 57, ал. 3 и 5 отказът за издаване на разрешение за достъп не се мотивира, като се посочва само правното основание за такъв отказ. Отказът за предоставяне на достъп до класифицирана информация не подлежи на обжалване пред съдилищата. С решение от 25 септември 2002 г. Конституционният съд приема, че решението на законодателя да не позволява такива откази да бъдат подлагани на съдебен контрол е обосновано от необходимостта за защита на националната сигурност и не е в противоречие с Конституцията (вж. реш. № 3 от 25.09.2002 г. на КС на РБ по конст. д. № 11/2002 г.).

19. По силата на параграф 10 от преходните и заключителните разпоредби на Закона допуските, издадени по реда на действащите нормативни актове преди влизането в сила на този закон, запазват действието си до издаване на разрешения за достъп. Ръководителите на организационни единици, в които работят лица с допуск и чиито длъжности или конкретно възложени задачи изискват достъп до класифицирана информация, са длъжни да поискат издаването на разрешения за достъп в съответствие с изискванията на закона и в три месечен срок от влизането му в сила. Неизпълнението на това задължение води до прекратяване действието на вече издадените допуски.

В. Кодекс на труда от 1986 г.

20. Чл. 328 § 1 (2) от Кодекса на труда гласи, че работодател може да прекрати трудов договор, като отправи предизвестие до работника или служителя, когато този работник или служител не може да изпълнява задълженията си по обективни причини.

21. Съгласно чл. 344 когато служител смята, че е бил несправедливо уволнен, той може да предяви иск, с който да оспори законността на уволнението си пред гражданските съдилища.

22. Горните разпоредби са приложими за прекратяване на трудовите договори на държавни служители.

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 6 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

23. Жалбоподателката се оплаква, че не е могла ефективно да оспори отказа за предоставяне на разрешение за достъп до държавни тайни, въз основа на който трудовият ѝ договор с Национална служба „Сигурност“ е прекратен. Освен това тя се оплаква, че действителността на този отказ не подлежи на проверка в хода на съдебното производство за нейното уволнение. Като се позовава на чл. 6 § 1 и чл. 13 от Конвенцията тя твърди, че в резултат на това ѝ е бил отказан достъп до съд.

24. Съдът отбелязва, че изискванията на чл. 13 от Конвенцията са по-малко строги и в такива случаи се поглъщат от тези на чл. 6 § 1 (вж., наред с други решения, *Vasilescu v. Romania*, 22 май 1998 г., § 43, *Доклади за решения и определения* 1998-III). Поради това той счита, че горните оплаквания следва да се разглеждат единствено с оглед на последната разпоредба, която в приложимата си част гласи:

“Всяко лице, при решаването на правен спор относно неговите граждански права и задължения..., има право на справедливо и публично гледане на неговото дело в разумен срок, от независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона.”

25. Правителството оспорва аргументите на жалбоподателката.

A. Допустимост

26. Съдът отбелязва, че жалбата не е явно необоснована по смисъла на чл. 35 § 3(a) от Конвенцията. Той отбелязва още, че тя не е недопустима на други основания. Следователно жалбата е допустима.

Б. По същество

1. Становища на страните

27. Като се позовава на решението на Съда по *Vilho Eskelinen and Others v. Finland* [GC] жалбоподателката твърди, че чл. 6 от Конвенцията следва да се смята за приложим към нейния случай (вж. *Vilho Eskelinen and Others*, цитирано по-горе, § 62, ЕСПЧ 2007-II). Тя твърди по-конкретно, че отказът на директора на Национална служба „Сигурност“ да ѝ предостави разрешение за достъп е довело до нейното автоматично уволнение. Като се има предвид, че този отказ сам по себе си не подлежи на съдебен контрол, единственото средство за подлагането му на проверка е в рамките на гражданско производство за законността на уволнението. Правната рамка обаче

изключва такава проверка. Въпреки че жалбоподателката признава, че съображения свързани с националната сигурност в някои случаи могат да обосноват ограничения на правото на достъп до съд, тя е била поставена в положение, при което не може да бъде намерено оправдание за липсата на компетентност на съдилищата да разгледат основанията, на които ѝ е отказан достъп до класифицирана информация, което неизбежно води до прекратяването на трудовия ѝ договор.

28. Като се позовава на делата *Pellegrin v. France* [GC] (жалба № 28541/95, ЕСПЧ 1999-VIII) и *Vilho Eskelinen and Others*, цитирано по-горе, Правителството твърди, че чл. 6 не следва да се смята за приложим към настоящия случай. Оплакването на жалбоподателката засяга по същество право, което не може да се разглежда като "гражданско" право. По-конкретно правото да се получи достъп до класифицирана информация включва упражняването на правомощия, предоставени от публичното право, и зависи от специалното задължение за доверие и лоялност, което се изисква от държавните служители, като жалбоподателката, към техния работодател. Ето защо това право не може да има ефект върху въпроси, свързани с имуществените интереси на жалбоподателката по трудовия ѝ договор. Нещо повече, липсата на достъп до съд в настоящия случай е в съответствие с критериите на съдебната практика на Съда: това е предвидено изрично във вътрешното законодателство (вж. параграф 18 по-горе) и е оправдано от обективни причини предвид задължението на държавата да защитава националната сигурност. Жалбоподателката е била служител на Национална служба „Сигурност“ и от нея се е изисквало - като се има предвид високото ниво на чувствителност на информацията, достъпна в рамките на тази институция - да притежава разрешение за достъп. Това изискване е приложимо не само за жалбоподателката, но и за всички лица, работещи на подобни длъжности. Тъй като притежаването на такова разрешение за достъп е предпоставка за това тя да продължава да изпълнява задълженията си, нейният работодател е бил длъжен да разпорежи нейното уволнение, след като ѝ е отказан достъп до класифицирана информация.

2. Преценката на Съда

(а) Приложимост на чл. 6 § 1 от Конвенцията

29. Съдът напомня, че за да бъде чл. 6 § 1 от Конвенцията приложим в своя граждански аспект, трябва да има реален и сериозен спор за право, за което може да се каже поне на доказуеми основания, че е признато във вътрешното законодателство. Спорът може да се отнася не само за действителното съществуване на правото, но и за неговия обхват и начина на упражняването му. Нещо повече, изходът

на производството трябва да бъде пряко решаващ за това право (вж., наред с много други решения, *Efendiyeva v. Azerbaijan*, № 31556/03, § 39, 25 октомври 2007 г.).

30. В настоящия случай жалбоподателката твърди, че уволнението ѝ след повече от двадесет години работа на същата позиция се основава изцяло на отказа да ѝ се предостави разрешение за достъп до държавни тайни и че ѝ е отказан достъп до съд, за да оспори този отказ по съдебен ред. Тази ситуация възниква, защото националните съдилища са отказали да упражнят независим контрол по отношение на този отказ.

31. Съдът отбелязва в самото начало, че залогът за жалбоподателката в конкретния случай, не е правото на достъп до държавни тайни, което като такова не се гарантира от Конвенцията, а по-скоро правата на жалбоподателката, които са засегнати вследствие на отказа за издаване на разрешение за такъв достъп. Според Съда този отказ има решаващо влияние върху личната ситуация на жалбоподателката - при липса на необходимото разрешение, тя не е в състояние да продължи да работи на длъжността, която е заемала в продължение на години, и това има ясни имуществени последици за нея. Връзката между решението да не бъде предоставено разрешение за достъп на жалбоподателката и нейната загуба на доход следователно е много повече от неясна или далечна (вж. *Boulois v. Luxembourg* [GC], № 37575/04, § 90, ЕСПЧ 2012 г., и *Ternovskis v. Latvia* (№ 33637/02, § 44, 29 април 2014 г.).

32. Поради това Съдът намира, че е налице спор за право, признато съгласно българското законодателство - правото на лице да не бъде несправедливо уволнено от своята работа, че спорът е реален и сериозен, и че изходът от производството пред националните съдилища е пряко решаващ за въпросното право (вж. *Фазлийски срещу България*, № 40908/05, § 52, 16 април 2013 г.).

33. Остава да се установи дали това право може да се характеризира като "гражданско" по смисъла на чл. 6 § 1 от Конвенцията. В тази връзка следва да се отбележи, че жалбоподателката е била държавен служител, заемащ длъжност в Национална служба „Сигурност“, и че спорът, който тя е искала да бъде решен в рамките на производството, което тя завежда пред националните съдилища, се отнася до законността на уволнението ѝ от този пост (вж. параграфи 6 и 11-14 по-горе).

34. Съдът отбелязва в това отношение, че чл. 6 се прилага в своя граждански аспект за всички спорове, свързани с държавни служители, освен ако (а) националното законодателство на съответната държавата изрично отказва достъп до съд на лица, заемащи въпросния пост или категория служители, и (б) че изключването е оправдано по обективни причини (вж. *Vilho Eskelinen and Others* и други, цитирано по-горе, §

62). Ако националното законодателство не забранява достъпа до съд, Съдът не следва да разглежда втория от тези критерии (вж. *Rizhamadze v. Georgia*, № 2745/03, §§ 27-28, 31 юли 2007 г.; *Efendiyeva*, цитирано по-горе, § 41; *Romuald Kozłowski v. Poland*, № 46601/06, § 24, 20 януари 2009 г.; и *Фазлийски*, цитирано по-горе, § 54).

35. Що се отнася до настоящия случай Съдът отбелязва, че съгласно националното законодателство спорове относно освобождаването от длъжност на държавни служители от Националната служба „Сигурност“ подлежат на съдебен контрол по общия ред. Приложимата процедура е същата, както във всяко друго съдебно производство (вж. параграфи 20-22 по-горе). Следва, че по критерия *Vilho Eskelinen*, чл. 6 § 1 е приложим в настоящия случай (вж. *Vilho Eskelinen and Others*, цитирано по-горе, §§ 62 и 63, ЕСПЧ 2007-IV). Фактът, че производството се отнася до освобождаването на жалбоподателката от позицията ѝ, а не до въпрос, свързан с нейната заплата, надбавки и други подобни права, не променя това заключение (вж. *Cvetković v. Serbia*, № 17271/04, § 38, 10 юни 2008 г.; *Romuald Kozłowski*, цитирано по-горе, § 24; *Bayer v. Germany*, № 8453/04, §§ 38-39, 16 юли 2009 г.; и *Фазлийски*, цитирано по-горе, § 55).

(б) Съответствие с чл. 6 § 1 от Конвенцията

36. Трябва да се подчертае още в началото, че съгласно чл. 19 от Конвенцията, задължението на Съда е да осигури спазване на задълженията, поети от Високодоговарящите страни по Конвенцията. Съдът не е следваща инстанция по отношение на националните съдилища (вж. *Йорданова и Тошев срещу България*, № 5126/05, § 65, 2 октомври 2012 г., и *Фазлийски*, цитирано по-горе, § 56) и не е негова функция да разглежда фактически или правни грешки, които се твърди, че са извършени от тези съдилища, освен ако и доколкото те нарушават права и свободи, защитени от Конвенцията (вж., наред с много други решения, *Csösz v. Hungary*, № 34418/04, § 33, 29 януари 2008 г.). От това следва, че Съдът не може да определи дали освобождаването на жалбоподателката от поста ѝ е законосъобразно или дали заключенията на националните съдилища във връзка с това уволнение са правилни от гледна точка на българското право. Задачата на Съда се ограничава до проверка дали производството пред тези съдилища е в съответствие с изискванията на чл. 6 § 1 от Конвенцията.

37. Вярно е, че във *Vilho Eskelinen and Others* Съдът посочва, че “заключението относно приложимостта на чл. 6 не засяга въпроса как различните гаранции на същия член (например обхвата на проверка, който се изисква от националните съдилища ... трябва да се прилагат по отношение на спорове, свързани с държавни служители” (вж. *Vilho Eskelinen and Others*, цитирано по-горе, § 64). Тъй като една от тези гаранции е, че “съдът”, който разглежда делото, трябва да е

компетентен да разглежда всички фактически и правни въпроси, от значение за спора пред него (вж., наред с други решения, *Terra Woningen B.V. v. the Netherlands*, 17 декември 1996 г., § 52, *Доклади за решения и определения* 1996-VI; *Путер срещу България*, № 38780/02, § 47, 2 декември 2010 г., и *Фазлийски*, цитирано по-горе, § 57), основният въпрос в настоящия случай е дали това изискване се прилага еднакво и без квалификация по отношение на спорове, свързани с издаването на разрешения за достъп на държавен служител, работещ в Националната служба „Сигурност“. По този въпрос Съдът намира настоящата жалба за подобна на делото *Фазлийски*, цитирано по-горе, където Съдът намира, че отказът на Върховния административен съд да проведе независима проверка на въпрос, който е от съществено значение за решаване на делото на жалбоподателя, а именно неговата психическа пригодност за работа в Министерство на вътрешните работи - представлява нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията (вж. *Фазлийски*, цитирано по-горе, §§ 58-63).

38. Що се отнася до настоящия случай, Съдът следва да вземе предвид факта, че при освобождаването на жалбоподателката от позицията ѝ, директорът на Национална служба „Сигурност“ не упражнява право на преценка. Изглежда, че той е бил длъжен да освободи жалбоподателката, като се има предвид, че тя вече не притежава разрешение за достъп, което е необходимо условие за изпълняване на нейните задължения (вж. параграфи 6, 10 и 20 по-горе). В действителност Правителството потвърждава това в своето становище (вж. параграф 28 по-горе). Настоящият случай следователно не засяга интензивността, с която националните съдилища трябва да упражняват контрол върху осъществяването на административното право на преценка (*Фазлийски*, цитирано по-горе, § 58).

39. Следователно изглежда, че законосъобразността на освобождаването на жалбоподателката от поста ѝ е изцяло предопределено от това, че ѝ е отказан достъп до класифицирана информация. Няма нищо само по себе си нередно във факта, че преценката дали такъв достъп трябва да се предостави е извършена от служители на Национална служба „Сигурност“, където работи жалбоподателката (вж., *mutatis mutandis*, *Фазлийски*, цитирано по-горе, § 59). Въпреки това Съдът все пак трябва да провери, в съответствие с гаранциите по чл. 6, дали твърденията на жалбоподателката по отношение на уволнението ѝ са разгледани от независим съд.

40. Съдът отбелязва, че жалбоподателката е имала право да започне производство, за да търси отмяна на уволнението, възстановяване на длъжност и обезщетение за загуба на доход. Изглежда обаче, че в нито един етап от това производство съдилищата не се занимават с определянето на това дали е съществувало основание за отказ на

разрешение за достъп на жалбоподателката, въпреки че този отказ е направил нейното уволнение неизбежно (вж. параграфи 11 и 14 по-горе). Жалбоподателката не е информирана за фактическите обстоятелства, взети предвид при вземането на решение, че ще бъде отказано разрешение за достъп. Тя също така не е могла да твърди, че информацията, на която се основава на това решение, е правилна или неправилна, пълна или непълна и надеждна или ненадеждна. Изводът на съдилищата, че са обвързани от официалния отказ да се предостави достъп до класифицирана информация и че не могат да го подложат на разглеждане по какъвто и да е начин, е в съответствие с приложимото национално законодателство (вж. параграф 18 по-горе). Този Съд от своя страна намира, че в своето изключително позоваване на този отказ в случая на жалбоподателката, националните съдилища отказват самостоятелно да разгледат въпрос, който е от съществено значение за решаването на делото, и по този начин сами се лишават от компетентност да разгледат спора (вж., *mutatis mutandis*, *И.Д. срещу България*, № 43578/98, § 50, 28 април 2005 г., и *Фазлийски*, цитирано по-горе, § 59). В същото време Съдът счита, че отказът да се предостави разрешение за достъп на жалбоподателката и предхождащото го проучване за надеждност са част от стандартната вътрешна процедура на работодателя на жалбоподателката – Национална служба „Сигурност“, която е част от изпълнителната власт. Следователно не може да се каже, че този орган е спазил гаранциите на чл. 6. Поради това Съдът следва да разгледа дали самият отказ на Националната служба за сигурност е предмет на пряк контрол от съд (виж, *mutatis mutandis*, *Капитал банк АД срещу България*, § 104; *Obermeier*, цитирано по-горе § 70; *И.Д.*, цитирано по-горе, § 53; и *Фазлийски*, цитирано по-горе, § 61). Това явно не е така - националните съдилища изрично констатира, че тези откази - съгласно националното законодателство (вж. параграфи 12 и 18 по-горе), не са обект на каквато и да е форма на съдебен контрол.

41. Вярно е, че жалбоподателката е заемала пост, предоставящ ѝ достъп до информация, която представлява държавна тайна (вж. параграф 6 по-горе). Вярно е също, че този Съд, макар и в различен контекст, приема, че легитимни съображения за национална сигурност могат да обосноват ограничения на правата, залегнали в чл. 6 § 1 от Конвенцията, но той също така заключава, че те не трябва да предотвратяват съдебно разглеждане по същество на оплакванията на жалбоподателите, като по този начин представляват непропорционално ограничение на правото им на достъп до съд (вж. *Tinnelly & Sons Ltd and Others and McElduff and Others v. the United Kingdom*, 10 юли 1998 г., § 76, *Доклади за решения и определения 1998-IV*, и *Devenney v. the United Kingdom*, № 24265/94, § 26, 19 март 2002 г.).

42. В *Tinnelly & Sons Ltd and Others and McElduff and Others*, цитирано по-горе, дружеството жалбоподател, след като първоначално е препоръчано за възлагане на договор с Електрическите служби на Северна Ирландия (Northern Ireland Electricity Services), впоследствие получава отказ за възлагането на такъв договор въз основа на това, че му е издадено отрицателно удостоверение за сигурност от държавния секретар за Северна Ирландия. Молбата на дружеството за разглеждане от съд е отхвърлена. Съдът констатира, че съдебното производство в случая въобще не е довело до пълна проверка на фактическото основание на удостоверението; такава проверка е можела да потвърди, че решението за отказ на договора е наистина “действие, извършено за гарантиране на националната сигурност или за защита на обществената сигурност или обществения ред.” Съдът смята, че трябва да се оцени дали съществува разумна връзка на пропорционалност между съображенията за защита на националната сигурност, посочена от властите, и въздействието, което използването за тази цел средства са имали върху правото на дружеството на достъп до съд. Съдът намира, че окончателното естество на удостоверението - тоест не може да има независим съдебен контрол по отношение на фактите, на които се основава издаването му - представлява непропорционално ограничение на правото на жалбоподателя на достъп до съд (вж. *Tinnelly & Sons Ltd and Others and McElduff and Others*, цитирано по-горе, §§ 76-79).

43. Тези констатации се повтарят в *Devenney*, цитирано по-горе, където трудовият договор на жалбоподателя е прекратен при издаването на отрицателно удостоверение за сигурност от държавния секретар и той не могъл да получи независим контрол по отношение на основанието за издаване на удостоверението или на уволнението, до което това води (вж. *Devenney*, цитирано по-горе, §§ 27-29).

44. Съдът вече е констатирал в настоящия случай, че съдилищата отказват да проверят материалноправните причини, които са в основата на отказа на разрешение за достъп и че неговия окончателен характер има ефекта на предотвратяване на съдебно решаване по същество на оплакванията на жалбоподателката (вж. параграф 40 по-горе). Въпреки това нито решенията на съдилищата в мотивите им, нито Правителството в становището си, което се отнася само до въпроси, свързани с приложимостта на чл. 6 (вж. параграф 28 по-горе), се опитват да обосноват този отказ за достъп до съд с подходяща компетентност по отношение на неговата пропорционалност към посочената легитимна цел за защита на националната сигурност.

45. Гореизложените съображения са достатъчни за Съда да заключи, че е налице нарушение на чл. 6 § 1.

II. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛ. 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

46. Чл. 41 от Конвенцията гласи:

“Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.”

A. Обезщетение за вреди

47. Жалбоподателката претендира 30 000 евро неимуществени вреди, претърпени в резултат на факта, че не е могла да получи решение на своите претенции от съд.

48. Правителството оспорва претенцията на жалбоподателката.

49. Съдът констатира, че жалбоподателката е претърпяла неимуществени вреди поради нарушението на чл. 6 § 1 от Конвенцията, констатирано в настоящия случай (вж. *И.Д.*, и *Фазлийски*, § 75, и двете цитирани по-горе). Следователно, произнасяйки се по справедливост, Съдът присъжда на жалбоподателката 2 400 евро, плюс всякакви данъци, които могат да бъдат начислени върху тази сума.

50. Освен това трябва да се отбележи, че решение, в което Съдът констатира нарушение на Конвенцията или на протоколите към нея, налага на държавата-ответник правно задължение не само да заплати на заинтересованите лица, отпуснати като справедливо обезщетение суми, но също така и да избере, под надзора на Комитета на министрите, общите и/или, ако е уместно, индивидуални мерки, които да приложи в своя вътрешен правов ред, за да се сложи край на нарушението и за да се обезщетят, доколкото е възможно, неговите последици (вж. *Станев срещу България* [GC], № 36760/06, § 254, ЕСПЧ 2012 г.). Най-подходящата форма на обезщетение в случаите, когато жалбоподател не е имал достъп до съд в нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията, като правило, е своевременно възобновяване на производството и повторно разглеждане на делото в съответствие с всички изисквания на справедливия процес (вж., наред с други решения, *Янакиев срещу България*, № 40476/98, § 90, 10 август 2006 г., и *Фазлийски*, цитирано по-горе, § 76).

Б. Разходи и разноси

51. Жалбоподателката претендира възстановяване на 3 900 евро, платени за адвокатски хонорари за производството пред Съда (тридесет часа работа по 130 евро на час), както и 59 евро за пощенски

и канцеларски разходи и 75 евро за такса за превод. Тя представя споразумение за хонорар между нея и нейните адвокати, справка за изработените часове и копия на два фиша за писма, изпратени с препоръчана поща. Жалбоподателката също моли всяка сума, присъдена от Съда по тази точка, да бъде заплатена по банковата сметка на нейните представители г-жа С. Стефанова и г-н М. Екимджиев, без сумата от 500 евро, които тя предварително им е платила.

52. Правителството оспорва горната претенция.

53. Съгласно съдебната практика на Съда, жалбоподател има право на възстановяване на разходи и разноски, доколкото се установи, че те са действително и необходимо направени и са разумни по размер. В настоящия случай, като взема предвид информацията, с която разполага, и горните критерии, Съдът намира за разумно да присъди сумата от 2 000 евро, плюс всякакви данъци, които могат да бъдат начислени на жалбоподателката, покриващи разходи по всички точки. 500 евро (петстотин евро) от тази сума е платима на жалбоподателката, а оставащите 1 500 евро са платими по банковата сметка на представителите на жалбоподателката, г-жа С. Стефанова и г-н М. Екимджиев.

В. Лихва за забава

54. Съдът намира за уместно лихвата за забава да бъде обвързана с пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три процентни пункта.

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Обявява* жалбата за допустима;
2. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията;
3. *Приема*,
 - (а) че държавата-ответник трябва да заплати на жалбоподателката в срок от три месеца от датата, на която решението стане окончателно в съответствие с чл. 44, § 2 от Конвенцията, следните суми, които се конвертират в български лева по курса, валиден към датата на плащането:
 - (i) 2 400 евро (две хиляди и четиристотин евро), плюс всякакви данъци, които биха могли да се начислят, по отношение на неимуществени вреди;

(ii) 2 000 евро (две хиляди евро), плюс всякакви данъци, които биха могли да се начислят на жалбоподателката, по отношение на разходи и разноси, като 500 евро (петстотин евро) от посочената сума да бъдат платени на жалбоподателката и 1 500 евро (хиляда и петстотин евро) да бъдат платени по банковата сметка на представителите на жалбоподателката, г-жа С. Стефанова и г-н М. Екимджиев;

(б) че от изтичането на гореспоменатия тримесечен срок до плащането се дължи проста лихва върху горепосочените суми в размер, равен на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка за срока на забава, към която се добавят три процентни пункта;

4. *Отхвърля* останалата част от исковете на жалбоподателката за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и оповестено писмено на 21 юли 2016 г., в съответствие с правило 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия Вестердик
секретар

Ангелика Нусбергер
председател